

Rapportage Snuffelpalen Varend Ontgassen

1 januari 2020 tot en met 30 juni 2024

Versie : 1
Status : Definitief
Datum : 7 oktober 2024
Afdeling : Programmering
Auteur : provincie Gelderland

provincie
Gelderland

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	3
2	Wat is varend ontgassen	3
3	Verbod op varend ontgassen.....	3
3.1	Provinciaal verbod	3
3.2	Europees verdrag	4
3.3	Nederland	5
4	Snuffelpalen	5
4.1	Metten met snuffelpalen	5
4.2	Aantal mogelijke ontgassing.....	5
4.3	Mogelijke ontgassing per regio.....	6
4.4	Opvolging van potentiële ontgassing	7

1 Inleiding

Bij varend ontgassen lozen binnenvaartschepen gassen die achterblijven in laadruimte en leidingen na het lossen. Dit is ongewenste vanwege eventuele gevolgen voor milieu en volksgezondheid. Voordat het landelijke verbod op varend ontgassen op 1 juli 2024 (fase 1) en op 1 oktober 2024 (fase 2) inging, was provincie Gelderland al bezig met de problematiek rond varend ontgassen. In 2017 is een provinciaal ontgassingsverbod opgenomen in de provinciale milieuverordening (nu omgevingsverordening). Gelderland heeft naar aanleiding van het provinciaal ontgassingsverbod 24 snuffelpalen langs de Rijn bij de grens met Duitsland en de Waal geplaatst. De Waal is de drukste vaarroute voor goederentransport binnen de provincie. Deze snuffelpalen zijn operationeel vanaf maart 2019.

In deze rapportage wordt ingegaan op de problematiek rondom het varend ontgassen en de huidige stand van zaken. Daarnaast vindt u een analyse van de waarnemingen van mogelijke ontgassing met het netwerk van snuffelpalen over de periode van 2020 tot en met juni 2024.

2 Wat is varend ontgassen

Wanneer binnenvaartschepen vluchtige (organische) vloeistoffen lossen, blijven er soms dampen achter in de laadruimte en de leidingen. Een schip moet schoon zijn voordat het een andere vloeistof laadt. Er mogen geen resten van de vorige lading in de laadruimte of leidingen zitten. Schepen kunnen de restdampen verwijderen door het ruim te spoelen. Dit mag alleen op speciaal daarvoor aangewezen plekken.

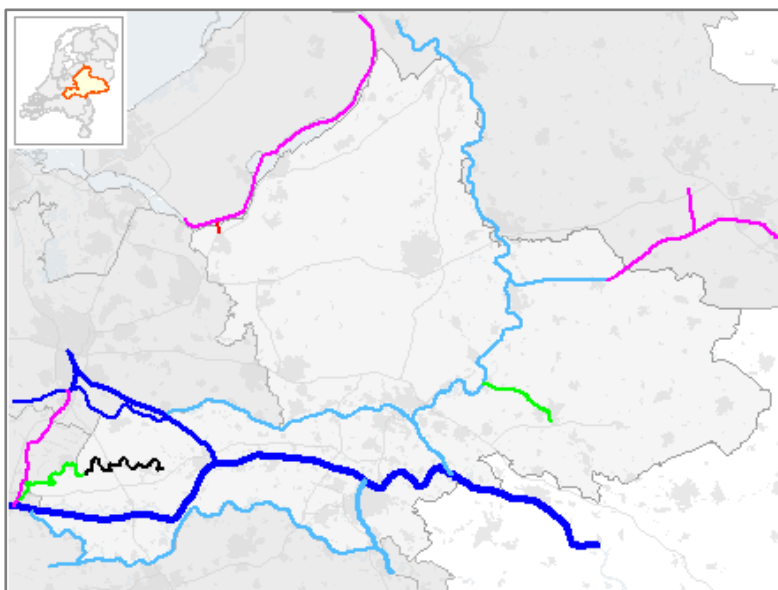
Bij vluchtige vloeistoffen worden de restdampen verwijderd door ventilatie. De laaddeuren gaan open en ventilatoren blazen de ladingdampen uit de tanks en leidingen naar buiten. Ontgassen gebeurt terwijl het schip naar de volgende lading vaart. Dit is een ongewenste situatie vanwege eventuele gevolgen voor milieu en volksgezondheid. Varend ontgassen is belastend voor de bemanning van schepen.

3 Verbod op varend ontgassen

3.1 Provinciaal verbod

Onder bruggen, sluizen en in dichtbevolkte gebieden is varend ontgassen volgens de Europese overeenkomst voor het vervoer van gevaarlijke stoffen over de binnenwateren (ADN¹) verboden. Sinds 2006 is er een verbod op het varend ontgassen van benzine. Het ontgassen van andere stoffen is ook ongewenst. Een landelijk verbod voor benzeen houdende stoffen werd aangekondigd, maar liet lang op zich wachten. In 2017 nam provincie Gelderland, net als enkele andere provincies, alvast een ontgassingsverbod op in haar [omgevingsverordening](#), vooruitlopend op een landelijk verbod. Dit verbod gold voor benzeen en vijf andere stoffen die meer dan 10% benzeen bevatten. Figuur 1 toont de Gelderse vaarwegen voor goederenvervoer.

¹ Internationaal gehanteerde afkorting voor de Europese overeenkomst voor het vervoer van gevaarlijke stoffen over de binnenwateren: Accord européen relatif au transport international des marchandises dangereuses par voie de navigation intérieure

Figuur 1 Vaarwegen voor goederenvervoer in provincie Gelderland. Bron: [nationaal georegister](#)

3.2 Europees verdrag

In 2017 hebben zes Europese landen besloten om varend ontgassen te verbieden. Dit verbod gaat gelden voor vaarwegen in Duitsland, Nederland, België, Luxemburg, Zwitserland en delen van Frankrijk. Het verbod is onderdeel van het Scheepsafvalstoffenverdrag (CDNI²). In dit verdrag staan afspraken over de inzameling van scheepsafval in de binnenvaart. Hierbij geldt het principe: ‘de vervuiler betaalt’.

Het Europese verbod op varend ontgassen is gefaseerd ingevoerd. In drie fasen zijn steeds meer schadelijke stoffen verboden. De fasen zijn als volgt:

- [Fase 1](#): Verbod op het ontgassen van benzine, benzeen, aardoliedestillaten en mengsels met meer dan 10% ethanol. Dit zijn de meest vervoerde stoffen
- [Fase 2](#): Verbod op het ontgassen van ruwe aardolie, ontvlambare vloeistoffen en koolwaterstoffen met meer dan 10% benzeen
- [Fase 3](#): Verbod op het ontgassen van onder andere aceton, ethanol en methanol

Hoewel de oorspronkelijke intentie was om het verbod gelijktijdig in alle verdragstaten te laten ingaan, zorgde vertraging in het officiële goedkeuringsproces van de wetswijziging in sommige landen voor vertraging van de invoering van het verbod. Dit goedkeuringsproces is nodig om een internationale afspraak om te zetten in nationale wetgeving. Om verdere vertraging te voorkomen, heeft Nederland de wet eerder ingevoerd. Ter voorbereiding van het verbod is de [roadmap varend ontgassen](#) opgesteld.

² Internationaal gehanteerde afkorting voor het scheepsafvalstoffenbesluit: Convention relative à la collecte, au dépôt et à la réception des Déchets survenant en Navigation rhénane et Intérieure.

3.3 Nederland

Per 1 juli 2024 is fase 1 van het landelijke verbod op varend ontgassen in werking gegaan. Wanneer een schip dezelfde of vergelijkbare stoffen vervoert die veilig met elkaar in contact kunnen komen en elkaar niet vervuilen hoeft een schip niet te ontgassen. Door afspraken binnen de branche werden veel van de stoffen uit fase 1 al op deze manier vervoerd. Fase 2 van het landelijke verbod trad per 1 oktober 2024 in. Het provinciale verbod kan daardoor vervallen. Fase 3 gaat volgens de planning van het CDNI 3 of 4 jaar na fase 1 in. De precieze datum is nog niet bekend.

4 Snuffelpalen

Gelderland is een belangrijke provincie voor scheepvaart tussen Amsterdam, Rotterdam en Duitsland. Vooral het stuk Rijn bij de grens met Duitsland en de Waal zijn drukke vaarroutes in de provincie. Toen het provinciaal verbod werd ingevoerd, zijn er 24 snuffelpalen langs deze delen van de rivieren geplaatst. DCMR (milieudienst Rijnmond) registreert en verwerkt de meldingen van de snuffelpalen.

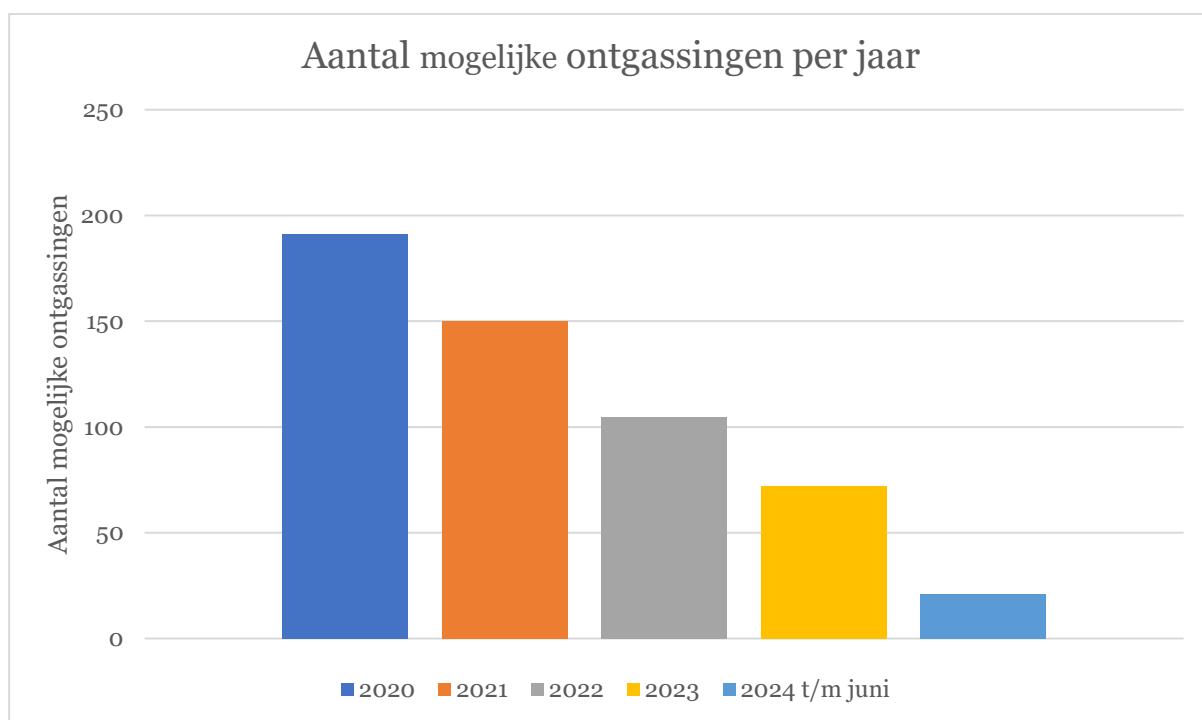
4.1 Meten met snuffelpalen

Een snuffelpaal is een instrument dat continu veranderingen in de luchtsamenstelling signaleert. Deze gegevens worden naar een centrale computer gestuurd. De snuffelpaal geeft niet aan om welke (concentraties van) stoffen het precies gaat. De snuffelpalen staan langs de drukste vaarroutes in Gelderland. Gegevens van meerdere locaties worden gebruikt om te kijken of er een ontgassing plaatsvindt.

Vanaf medio 2019 is het snuffelpalen netwerk langs de Rijn bij de grens met Duitsland en de Waal actief. Hierbij is samengewerkt met het DCMR. DCMR verzamelt de gegevens van het snuffelpalen netwerk, en analyseert de gegevens op basis van drukte en hoeveel werk de meldkamer aankan op dat moment. Om te bepalen of er sprake kan zijn van een ontgassing wordt gebruik gemaakt van de ontgassingstool. De ontgassingstool is gemaakt door Comon Invent, op basis van de wensen van verschillende omgevingsdiensten. Het is een softwaretoepassing, waarbij een waarneming van een verandering van de normale luchtsamenstelling van minimaal twee opeenvolgende snuffelpalen wordt gecombineerd met locatie van schepen die langskomen. Met deze informatie en de gegevens van het schip wordt bepaald of een schip mogelijk aan het ontgassen is. Op basis hiervan wordt het signaal van de snuffelpalen wel of niet gezien als een mogelijke ontgassing.

4.2 Aantal mogelijke ontgassing

Het eerste volledige jaar waarin de gegevens van de snuffelpalen beschikbaar zijn, is 2020. Met de gegevens van het DCMR kunnen er analyses worden gedaan voor de jaren 2020 tot en met juni 2024. Figuur 2 laat het aantal mogelijke ontgassing per jaar zien. Een mogelijke ontgassing is wanneer twee of meer snuffelpalen iets meten dat gekoppeld kan worden aan een passerend schip.

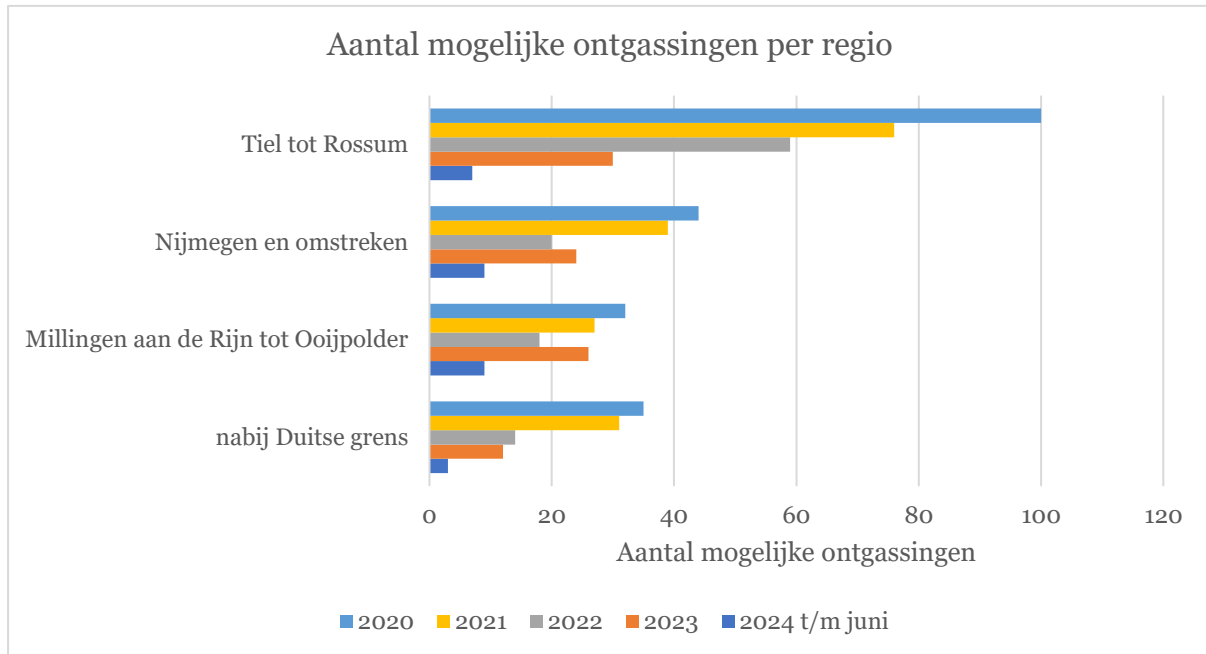
Figuur 2 Aantal mogelijke ontgassing per jaar langs de Waal in Gelderland

Figuur 2 laat zien dat het aantal mogelijke ontgassing vanaf 2020 ieder jaar afneemt. Vergeleken met 2020 is het aantal mogelijke ontgassing per jaar sterk gedaald van 212 in 2020 naar 74 in 2023. De gegevens voor 2024 gaan over een half jaar. Zelfs als het aantal mogelijke ontgassing in de tweede helft van 2024 verdubbelt, blijft de daling doorgaan. Door de jaren heen is er meer aandacht voor varend ontgassen en de mogelijke effecten op de omgeving. Mogelijk dat daardoor minder ontgassing zijn. Een schip hoeft niet te ontgassen wanneer het dezelfde of bijna dezelfde stoffen vervoert die veilig met elkaar in contact kunnen komen en elkaar niet kunnen vervuilen. Met de branche zijn afspraken gemaakt om zo veel mogelijk op deze manier stoffen te vervoeren. Dit kan helpen bij de daling van het aantal ontgassing. Het kan ook dat schippers inmiddels weten waar de snuffelpalen staan en ontgassen op plekken waar geen snuffelpalen zijn.

4.3 Mogelijke ontgassing per regio

De regelgeving in verschillende landen is nog anders totdat alle verdragstaten dezelfde fase van het verbod hebben ingevoerd. Een veel gehoorde zorg is of er door de verschillende regels in Nederland en de buurlanden, schepen zijn die vanuit het buurland naar Nederland varen om net over de grens te ontgassen. In figuur 3 staan het aantal mogelijke ontgassing, verdeeld per regio.

Een mogelijke ontgassing wordt meestal in één regio gemeten, maar soms meten de snuffelpalen een ontgassing in twee of meer regio's. Als een mogelijke ontgassing in meerdere regio's plaatsvindt, wordt deze in elke betrokken regio geteld. Omdat het eigenlijk om één enkele ontgassing gaat, is het totale aantal ontgassing per jaar anders dan de optelsom van de ontgassing per regio.

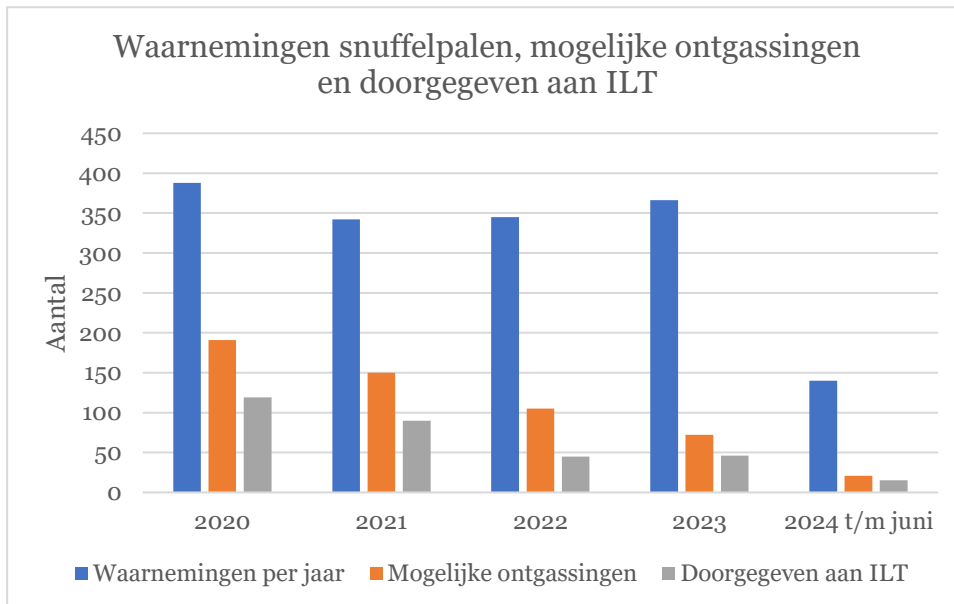
Figuur 3 Aantal mogelijke ontgassing per regio in de periode van 2020 tot en met juni 2024.

Figuur 3 laat zien dat het merendeel van de mogelijke ontgassing plaatsvond op het traject tussen Tiel en Rossum. Het aantal mogelijke ontgassing nabij de Duitse grens lag lager dan verderop landinwaarts. Op basis van deze informatie is niet te herleiden of er sprake is van schepen die vanuit Duitsland naar Gelderland varen om net over de grens te ontgassen.

4.4 Opvolging van potentiële ontgassing

Indien de ontgassingstool een mogelijke ontgassing opmerkte, werd er automatisch een melding gestuurd naar de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). Zij hadden de middelen om ter plaatse te controleren en op te treden. Opvolging van de melding vond plaats op basis van hoeveel werk ILT op dat moment aankon. Omdat de ontgassingstool niet alle mogelijke ontgassing opmerkte, controleerde de meldkamer van DCMR zelf alle waarnemingen van de snuffelpalen. Hoe snel dit gebeurde, hing af van de drukte bij DCMR. Hierdoor zat er vaak veel tijd tussen de waarneming van de snuffelpalen en het vaststellen van een mogelijke ontgassing. Ontgassing die op deze manier werden vastgesteld, werden niet doorgestuurd naar ILT. Dit omdat handhaven dan niet meer kon.

Figuur 4 laat het aantal waarnemingen van de snuffelpalen zien, welk deel daarvan een mogelijke ontgassing was en hoeveel mogelijke ontgassing naar ILT zijn gestuurd.

Figuur 4 Waarnemingen per jaar, mogelijke ontgassing per jaar en meldingen doorgezet naar ILT

Figuur 4 laat zien dat het merendeel van de waarnemingen van de snuffelpalen niet gekoppeld kunnen worden aan een schip. Er is dan geen sprake van mogelijke ontgassing. Van de mogelijke ontgassing van de eerste helft van 2024 is 71% naar ILT gestuurd. In 2023, 2022, 2021 en 2020 was het percentage mogelijke ontgassing dat is gemeld aan het ILT respectievelijk 64%, 43%, 60% en 62%.

ILT kon de melding opvolgen door ter plaatse te gaan voor controle, of door administratieve controle op de ladingpapieren. ILT kon ook optreden op basis van een provinciaal verbod.

ILT gaf in een enkel geval terugkoppeling van het opleggen van een boete of het maken van een proces-verbaal. In 2020, 2021, 2022 en 2023 zijn respectievelijk twee, vijf, vier en twee keer een proces-verbaal opgemaakt. Eén daarvan is opgesteld vanwege een overtreding van het provinciale verbod op varend ontgassen. De overige zaken gaan over ontgassing in strijd met de ADN-voorschriften of de Benzineregeling, die sinds 2006 bestaat. In 2024 is twee keer een schipper of vervoerder gewaarschuwd door de ILT.